

tussen onverschilligheid en fanatisme

Filosofie voor een
breed publiek
2025 – 2026

12 oktober 2025

Onderwerp: **Dichtbij/veraf** – de figuur van de vreemdeling – erfenis van 50 jaar neoliberalisme
Mensen zijn geneigd om te kiezen voor belangen die te maken hebben met wie/wat dichtbij is.
Tegelijk vraagt het moderne bestaan van individuen ook om de blik te verruimen tot wereldniveau, of zelfs breder dan dat. In deze bijeenkomst richten we de aandacht op de balans tussen het vertrouwde en het vreemde, en de invloed van neoliberalisme en populisme daarop. De lezing is mede gebaseerd op het nieuwe boek van Laurens ten Kate, *Wereldtijd. Essay over de vraag van de vreemdeling* (Amsterdam: Boom, mei 2025)

Inleider: Prof.dr. Laurens ten Kate (*filosoof/religiewetenschapper/theoloog – Universiteit voor Humanistiek Utrecht*)

9 november 2025

Onderwerp: **Zelfoverwinning als een midden tussen zelfopoffering en zelfbehoud**

Het motief van het offer is een terugkerend thema in de filosofie: van Søren Kierkegaards *Vrees en beven* tot Jacques Derrida's *Donner la mort*. Deze filosofie werpt een interessant licht op de grote en kleine offers die wij mensen in het alledaagse leven brengen voor een ander mens of voor een 'goede zaak'. Maar zouden wij in het dagelijks leven altijd bereid moeten zijn tot zelfopoffering, of juist steeds moeten streven naar zelfbehoud? Wellicht bestaat de deugd wel in de zelfoverwinning, die het oude opoffert voor het nieuwe 'zelf', al strevend naar een midden tussen een te weinig en teveel aan zelfliefde.

Inleider: Dr.mr. Vincent Seminck (*filosoof en jurist - Universiteit Utrecht*)

14 december 2025

Onderwerp: Over de macht der gewoonte

Leiders en volgelingen creëren samen onfortuinlijke machtsrelaties doordat alle betrokkenen zich laten leiden – en misleiden – door de macht der gewoonte. Hegel schreef hier al over toen hij het over de dialectiek van de relatie tussen heer en slaaf had. Als we ons voldoende helder realiseren dat de macht der gewoonte het echte werk doet, creëren wij de ruimte die tussen fanatisme en onverschilligheid opgezocht en gevonden kan worden. Want zowel de fanaticus als de onverschillige accepteert de macht der gewoonte als een onveranderlijk gegeven. Maar gewoontes zijn niet onveranderlijk. We kunnen ze afleren.

Inleider: Prof.dr. Jan Bransen (filosoof - Radboud Universiteit Nijmegen)

11 januari 2026

Onderwerp: Tussen vrijheid en verbinding – de pedagogische middenweg in onderwijsdilemma's

Kun je een leerling de vrijheid geven om te spijbelen voor een beter klimaatbeleid? In hoeverre mag het onderwijs vaderlands-liefde als waarde overdragen op leerlingen om meer verbinding in de samenleving te creëren? De tegenstelling tussen individuele vrijheid en sociale verbinding loopt als een rode draad door de geschiedenis van het denken over democratie en onderwijs. In deze bijeenkomst zullen we hierin het juiste midden proberen te zoeken, onder andere aan de hand van het onderwijs)filosofische werk van Hannah Arendt en John Dewey.

Inleider: Dr. Anouk Zuurmond (filosoof – Vrije Universiteit Amsterdam)

8 februari 2026

Onderwerp: Wij Europeanen tussen Verlichting en Romantiek, ofwel: het verlangen naar een Heimat in de politiek

Verkiezingen in ons eigen land, maar ook ontwikkelingen elders in Europa hebben ons hardhandig geleerd dat 'ergens bij horen', een gedeelde cultuur, taal en geschiedenis niet iets van het verleden zijn, net zomin als het onderscheid tussen wij en zij zoals dat door elke natiestaat wordt gemaakt. We zijn niet alleen kinderen van de Verlichting maar ook van de Romantiek.

Tijdens deze lezing zal de spreker de vraag opwerpen hoe we tegemoet kunnen komen aan dat romantische verlangen naar de begrensdheid en geborgenheid van een Heimat, zonder in nostalgie, giftig nationalisme en xenofobie te belanden. Is er zoiets mogelijk als een politiek die recht doet aan onze eendigheid, die onder meer betekent dat we de maakbaarheid van de wereld en onze levens drastisch relativeren, evenzeer als de voorspel-baarheid van de gevolgen van ons handelen?

Dat zou vandaag onder meer vragen dat we leren onderscheiden tussen berekenend optimisme en hoopvol leven.

Inleider: Prof.dr. Theo de Wit (filosoof/ theoloog – Universiteit Tilburg)

8 maart 2026

Onderwerp: Poëtisch verzet

Hoe kan vragend zoeken in taal ons weerhouden van fanatisme, onverschilligheid en defaitisme? Taal speelt zich af tussen droom en daad. We sluiten deze serie lezingen af met een excursie in het gebied van definiëren, framen, beschrijven en de kracht van dichtten. We gaan bezig met de praktijk van wat denkers als Nietzsche, Wittgenstein en Foucault op een rij hebben gezet over deze onderwerpen, en dat doen we vooral aan de hand van Martha Nussbaum.

Inleider: Prof.dr. Els Maeckelberghe (ethicus Beatrix Kinderziekenhuis Groningen/UMCG)

Het onderwerp van de 32^e serie lezingen was “Twijfel als keuze” (niet kunnen of willen kiezen tussen twee of meer mogelijkheden), dat van de 33^e serie “Conflict als keuze” (onenigheid over een gedeeld belang).

Dit tijdsgewricht wordt gekenmerkt door enerzijds nostalgie, verlangen naar een verleden dat vaak nooit bestaan heeft (de heldhaftige, zelfbewuste pionier in een nog te veroveren wereld), en anderzijds geloof in een voorlopig niet realistisch of onbereikbaar toekomstideaal (met zijn allen overleven op Mars).

De werkelijkheid, de praktijk van alledag,

ligt ergens in het midden, een midden tussen moedeloos ploeteren en ‘op hoop van zegen’.

Veel mensen nemen hun toevlucht tot een vorm van ‘kop in het zand’: geen krant, tv en radio uit, en hedonisme in besloten kring.

Anderen zoeken heil in de veiligheid van

totalitaire waarheid, eigen gelijk, verkondigd door henzelf of door een autoriteit naar keuze.

Kern van de deugdenleer van Aristoteles is het door vallen en opstaan telkens weer

zoeken van een juist midden tussen twee

ondeugden: te veel en te weinig van de

betreffende deugd.

In zes bijeenkomsten gaan we onder leiding van deskundige sprekers op zoek naar een juiste houding ten opzichte van de onoverzichtelijke chaos van de tijd waarin we leven: een telkens weer opnieuw te bepalen juist midden tussen onverschilligheid en fanatisme.

**Tijd: Zondagmiddagen
van 13.30 - 16.00 uur**

**Plaats: De Bres – Schoolstraat 4 –
8911 BH Leeuwarden**

Kosten deelname: €12,- p.p. per bijeenkomst.

**U kunt contant betalen aan de zaal, of dit bedrag storten op bankrekeningnummer
NL 16 TRIO 0198 3836 65 t.n.v. penningmeester HV-Fryslân.**

**Wanneer u zich vooraf inschrijft voor het bijwonen van alle lezingen geldt een gereduceerd
tarief van €60,- (voor de hele serie).**

Wanneer u geld overmaakt, graag vermelden welke inleiding/inleidingen het betreft.

Informatie:

**<https://fryslan.humanistischverbond.nl>
www.theaterdebres.nl**